

دانشگاه گیلان

پردیس بین الملل
پایان نامه کارشناسی ارشد

شیوه های پرداخت در معاملات بین الملل

از:

رؤیا رجب پور

استاد راهنما:

دکتر سید محمد اسدی تژاد

شهریور ۱۳۹۰

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

پردیس بین الملل دانشگاه گیلان

گروه حقوق

گرایش حقوق خصوصی

شیوه های پرداخت در معاملات بین الملل

از:

رؤیا رجب پور

استاد راهنما:

دکتر سید محمد اسدی نژاد

استاد مشاور:

دکتر محمد رضا شرافت پیما

شهریور ۱۳۹۰

تقدیم به :

همسر و همراه؛

و یگانه فرزندم.

تقدیر و تشکر از استاد ارجمند؛

جناب آقای دکتر سید محمد اسدی نژاد

مظهر حسن سلوک و فضایل اخلاقی که روی گشاده ایشان همواره یادگار زندگی

خواهد بود و تشکر از راهنمایی‌های ایشان در تهیه این پایان نامه

و با تشکر از اساتید گرامی آقایان

جناب آقای دکتر محمد رضا شرافت پیما

و

کلیه اساتید محترم گروه حقوق دانشگاه گیلان

مقدمه ۱

فصل اول: کلیات

۱-۱- شناسایی معاملات بین‌المللی ۷

۱-۱-۱- خرید و فروش بین‌المللی کالا و مصادیق آن ۸

۱-۱-۲- خرید و فروش الکترونیکی تجارت الکترونیکی ۱۱

۱-۲-۱- بسترسازی و ابزارهای تجارت الکترونیکی ۱۳

۱-۲-۲-۱- منابع حقوقی و قوانین تجارت الکترونیکی ۱۵

۱-۲-۳-۱- انواع تجارت الکترونیکی ۱۶

۱-۲-۴-۱- مزایا و معایب تجارت الکترونیکی ۱۷

۲-۱- خطرهای موجود در معاملات بین‌المللی ۲۰

۲-۲-۱- عناصر پرداخت در معاملات بین‌المللی ۲۱

۲-۲-۲- ماهیت ثمن در معاملات بین‌المللی ۲۴

۲-۲-۲-۱- ثمن معین ۲۶

۲-۲-۲-۱- ثمن شناور ۲۶

۳-۱- منابع حقوقی معاملات بین‌المللی ۲۸

۳-۱-۱- منابع حقوقی داخلی ۲۸

۳-۱-۲- منابع حقوقی بین‌المللی ۲۹

۳-۱-۲-۱- مقررات راجع به طرز تنظیم قراردادهای معاملات بین‌المللی ۲۹

۳-۱-۲-۲- مقررات و ضوابط عمومی معاملات بین‌المللی ۳۰

۳-۱-۳-۱- مقررات یکنواخت معاملات بین‌المللی ۳۰

۴-۱- تحلیل روابط حقوقی در معاملات بین‌المللی ۳۳

۴-۱-۱- انعقاد عقد ۳۳

۴-۱-۱-۱- ایجاب ۳۳

۴-۱-۱-۲- قبول ۴۰

۴-۱-۳-۱- زمان و مکان انعقاد عقد ۴۴

۴-۱-۳-۱-۱- آثار مترتب بر تعیین زمان انعقاد عقد ۴۵

۴-۱-۳-۱-۴-۱- غیرممکن شدن رجوع از ایجاب و قبول ۴۵

- ۴۵ ۱-۴-۱-۳-۲- اهلیت طرفین عقد
- ۴۵ ۱-۴-۱-۳-۳- تعیین مبدأ جریان آثار عقد
- ۴۶ ۱-۴-۱-۳-۴- تعیین مواعد مرور زمان یا مهلت‌های قانونی
- ۴۶ ۱-۴-۱-۳-۵- تعیین قانون حاکم بر عقد و روابط طرفین
- ۴۶ ۱-۴-۱-۳-۲- آثار مترتب بر تعیین مکان انعقاد عقد
- ۴۶ ۱-۴-۱-۳-۱- تعیین قانون حاکم بر عقد و روابط طرفین
- ۴۶ ۱-۴-۱-۳-۲- تعیین دادگاه صلاحیت‌دار برای رسیدگی به اختلاف طرفین عقد
- ۴۷ ۱-۴-۱-۴- نظریه‌های مربوط به زمان انعقاد عقد
- ۴۷ ۱-۴-۱-۴-۱- نظریه اعلام قبول
- ۴۷ ۱-۴-۱-۴-۲- نظریه ارسال قبول
- ۴۷ ۱-۴-۱-۴-۳- نظریه وصول
- ۴۸ ۱-۴-۱-۴-۴- نظریه اطلاع
- ۴۸ ۱-۴-۱-۵- زمان و مکان انعقاد عقد در قانون تجارت الکترونیکی ایران
- ۴۸ ۱-۴-۱-۵-۱- زمان انعقاد عقد در قانون تجارت الکترونیکی ایران
- ۴۸ ۱-۴-۱-۵-۱- نظریه ارسال
- ۴۹ ۱-۴-۱-۵-۲- نظریه وصول
- ۵۰ ۱-۴-۱-۵-۳- نظریه تأیید وصول
- ۵۰ ۱-۴-۱-۵-۲- مکان انعقاد عقد در قانون تجارت الکترونیکی ایران
- ۵۲ ۱-۴-۱-۶- زمان و مکان انعقاد عقد در کنوانسیون ۲۰۰۵
- ۵۳ ۱-۴-۱-۶- زمان انعقاد عقد در کنوانسیون ۲۰۰۵
- ۵۴ ۱-۴-۱-۶-۲- مکان انعقاد عقد در کنوانسیون ۲۰۰۵
- ۵۵ ۱-۴-۲- ضمان معاوضی
- ۵۵ ۱-۴-۲-۱- مبنای ضمان
- ۵۶ ۱-۴-۲-۲- انتقال ریسک در ضمان معاوضی
- ۵۶ ۱-۴-۲-۳- انواع ریسک
- ۵۸ ۱-۴-۲-۴- زمان انتقال ضمان معاوضی
- ۵۸ ۱-۴-۲-۴-۱- تاریخ انعقاد قرارداد
- ۵۸ ۱-۴-۲-۴-۲- تاریخ انتقال مالکیت
- ۵۸ ۱-۴-۲-۴-۳- تاریخ تسلیم مبیع
- ۵۹ ۱-۴-۲-۵- ضمان معاوضی در کنوانسیون ۱۹۸۰ وین

- ۶۰ ۱-۵-۲-۴-۱- زمان انتقال ضمان معاوضی بر مبنای قواعد کنوانسیون وین
- ۶۰ ۱-۵-۲-۴-۱- قاعده اصلی
- ۶۱ ۱-۵-۲-۴-۱- قاعده فرعی
- ۶۲ ۱-۵-۲-۴-۱- انتقال ضمان در مواردی که قرارداد متضمن حمل کالا نیست
- ۶۳ ۱-۵-۲-۴-۱- نقض قرارداد و انتقال ضمان
- ۶۳ ۱-۴-۱-۵-۲-۴-۱- نقض قرارداد از طرف مشتری
- ۶۳ ۱-۴-۱-۵-۲-۴-۱- نقض قرارداد از طرف فروشنده
- ۶۴ ۱-۵-۲-۴-۱- انتقال ضمان معاوضی و اصطلاحات بازرگانی بین‌المللی (اینکو‌ترمز)
- ۶۵ ۱-۴-۱-۳-۴-۱- حق حبس و تعلیق قرارداد
- ۶۵ ۱-۳-۴-۱- حق حبس
- ۶۶ ۱-۱-۳-۴-۱- مبنای حق حبس
- ۶۶ ۱-۳-۴-۱- سقوط حق حبس
- ۶۷ ۱-۳-۴-۱- آثار حق حبس
- ۶۸ ۱-۳-۴-۱- حق حبس در مقررات کنوانسیون ۱۹۸۰ وین
- ۶۹ ۱-۴-۱-۲-۳-۴-۱- تعلیق قرارداد
- ۷۰ ۱-۴-۱-۳-۳-۴-۱- بررسی تطبیقی

فصل دوم: روش‌های سنتی پرداخت در معاملات بین‌المللی

- ۷۳ ۱-۲- پرداخت نقدی یا پیش‌پرداخت ثمن
- ۷۳ ۱-۱-۲- شرایط استفاده از روش پیش‌پرداخت
- ۷۴ ۱-۲- مزایا و معایب
- ۷۴ ۲-۲- پرداخت حساب باز
- ۷۴ ۱-۲-۲- شرایط استفاده از روش حساب باز
- ۷۵ ۲-۲-۲- روش اجرایی
- ۷۵ ۳-۲-۲- مزایا و معایب
- ۷۶ ۳-۲- پرداخت به روش‌های وصولی
- ۷۷ ۱-۳-۲- شرایط استفاده از روش وصولی
- ۷۸ ۲-۳-۲- انواع اسناد
- ۷۸ ۳-۳-۲- انواع روش وصولی
- ۷۸ ۱-۳-۳-۲- وصولی ساده
- ۷۹ ۱-۱-۳-۳-۲- روش اجرایی

۸۰ ۲-۳-۳-۲- مزایا و معایب
۸۱ ۲-۳-۳-۲- وصولی اسنادی
۸۱ ۱-۲-۳-۳-۲- روش اجرایی
۸۳ ۲-۲-۳-۳-۲- انواع بروات وصولی اسنادی
۸۳ ۳-۲-۳-۳-۲- مزایا و معایب
۸۵ ۴-۲- اعتبارات اسنادی
۸۵ ۱-۴-۲- پیدایش
۸۶ ۲-۴-۲- انواع اعتبارات اسنادی
۸۷ ۱-۲-۴-۲- از جهت قدرت و ثبات
۸۷ ۱-۱-۲-۴-۲- اعتبار برگشت پذیر، اعتبار برگشت ناپذیر
۸۸ ۲-۱-۲-۴-۲- اعتبار تأیید شده، اعتبار تأیید نشده
۸۹ ۲-۲-۴-۲- از جهت زمان پرداخت
۹۰ ۱-۲-۲-۴-۲- دیداری
۹۰ ۲-۲-۲-۴-۲- مدت دار
۹۱ ۳-۲-۴-۲- از جهت حفظ منافع شخص ثالث
۹۱ ۱-۳-۲-۴-۲- اعتبار قرمز
۹۲ ۲-۳-۲-۴-۲- اعتبار سبز
۹۲ ۳-۳-۲-۴-۲- اعتبار اتکایی
۹۲ ۴-۳-۲-۴-۲- اعتبار قابل انتقال
۹۴ ۴-۲-۴-۲- از جهت گردان بودن اعتبار
۹۵ ۵-۲-۴-۲- از جهت قابل معامله و غیرقابل معامله بودن
۹۶ ۶-۲-۴-۲- از جهت ضمانت
۹۶ ۳-۴-۲- روش اجرایی اعتبارات اسنادی
۹۹ ۴-۴-۲- ویژگی های اعتبارات اسنادی
۱۰۵ ۵-۴-۲- ماهیت اعتبارات اسنادی
۱۱۱ ۶-۴-۲- قوانین و مقررات حاکم بر اعتبارات اسنادی
۱۱۴ ۷-۴-۲- ارکان اعتبارات اسنادی
۱۱۸ ۸-۴-۲- روابط حقوقی طرفین اعتبارات اسنادی
۱۱۸ ۱-۸-۴-۲- رابطه حقوقی متقاضی و ذی نفع اعتبار
۱۲۰ ۲-۸-۴-۲- روابط حقوقی متقاضی و بانک گشاینده اعتبار

- ۱۲۱ ۳-۸-۴-۲- روابط ذی نفع اعتبار و بانک صادرکننده اعتبار
- ۱۲۳ ۴-۸-۴-۲- روابط حقوقی بانک کار گزار با ذی نفع اعتبار.....
- ۱۲۵ ۵-۸-۴-۲- روابط حقوقی بانک ها
- ۱۲۷ ۹-۴-۲- مزایا و معایب اعتبارات اسنادی.....

فصل سوم: روش های نوین پرداخت در معاملات بین المللی

- ۱۳۶ ۱-۳- پول الکترونیکی
- ۱۳۸ ۱-۱-۳- انواع پول الکترونیکی
- ۱۳۹ ۱-۱-۱-۳- انواع پول الکترونیکی از جهت نحوه گردش آن در فرآیند پرداخت.....
- ۱۳۹ ۱-۱-۱-۳- جریان پول الکترونیکی مرتبط با بانک
- ۱۳۹ ۲-۱-۱-۳- جریان پول الکترونیکی تهاتری
- ۱۳۹ ۲-۱-۱-۳- انواع پول الکترونیکی از جهت محیط ارائه و ظهور
- ۱۳۹ ۱-۲-۱-۳- پول الکترونیکی در محیط کارت های هوشمند
- ۱۳۹ ۲-۲-۱-۳- پول الکترونیکی در محیط شبکه و رایانه
- ۱۴۰ ۳-۱-۱-۳- انواع پول الکترونیکی از جهت حجم و اندازه در هنگام تبادل
- ۱۴۰ ۲-۱-۳- روش اجرایی پول الکترونیکی
- ۱۴۱ ۳-۱-۳- ویژگی های پول الکترونیکی
- ۱۴۳ ۴-۱-۳- ماهیت حقوقی پول الکترونیکی
- ۱۴۴ ۵-۱-۳- مزایای پول الکترونیکی
- ۱۴۵ ۶-۱-۳- مشکلات و ریسک های پول الکترونیکی.....
- ۱۵۱ ۲-۳- کارت الکترونیکی
- ۱۵۳ ۱-۲-۳- انواع کارت های الکترونیکی.....
- ۱۵۴ ۱-۱-۲-۳- انواع کارت های الکترونیکی از جهت ظرفیت ذخیره سازی یا سخت افزاری.....
- ۱۵۴ ۱-۱-۲-۳- کارت های الکترونیکی بدون تراشه با نوار مغناطیسی
- ۱۵۴ ۲-۱-۲-۳- کارت های الکترونیکی تراشه یا هوشمند
- ۱۵۵ ۳-۱-۲-۳- کارت های الکترونیکی حافظه
- ۱۵۵ ۲-۱-۲-۳- انواع کارت های الکترونیکی از جهت نحوه تسویه حساب
- ۱۵۵ ۱-۲-۱-۲-۳- کارت های الکترونیکی بدهی یا بدهکار
- ۱۵۶ ۲-۲-۱-۲-۳- کارت های الکترونیکی پول یا هزینه
- ۱۵۶ ۳-۲-۱-۲-۳- کارت های اعتباری الکترونیکی.....
- ۱۵۹ ۳-۱-۲-۳- انواع کارت های الکترونیکی از جهت گستره و دامنه کاربرد

۱۵۹	۳-۲-۱-۱- کارت های اعتباری الکترونیکی بین المللی
۱۵۹	۳-۲-۱-۲- کارت های اعتباری الکترونیکی محلی (ملی).....
۱۶۰	۳-۲-۱-۴- انواع کارت های الکترونیکی از جهت جنس
۱۶۰	۳-۲-۱-۴-۱- کارت های الکترونیکی مقوایی.....
۱۶۰	۳-۲-۱-۴-۲- کارت های الکترونیکی پلاستیکی
۱۶۰	۳-۲-۲- روش اجرایی و کاربرد کارت های اعتباری الکترونیکی
۱۶۳	۳-۲-۳- اهداف و ویژگی های کارت های اعتباری الکترونیکی
۱۶۴	۳-۲-۴- مزایای کارت های اعتباری الکترونیکی
۱۶۶	۳-۲-۵- معایب و موانع کارت های الکترونیکی
۱۶۸	۳-۳- چک الکترونیکی.....
۱۷۱	۳-۳-۱- روش اجرایی چک الکترونیکی.....
۱۷۴	۳-۳-۲- ویژگی های چک الکترونیکی.....
۱۷۵	۳-۳-۳- ماهیت حقوقی چک الکترونیکی
۱۷۶	۳-۳-۴- مزایای چک الکترونیکی.....
۱۷۷	۳-۳-۵- سامانه های (سیستم های) چک الکترونیکی.....
۱۸۰	۳-۴- اعتبارات اسنادی الکترونیکی.....
۱۸۲	۳-۴-۱- روش اجرایی اعتبارات اسنادی الکترونیکی.....
۱۸۴	۳-۴-۱-۱- سوئفت
۱۸۶	۳-۴-۱-۲- بولرو
۱۹۳	۳-۴-۲- مقررات حاکم بر اعتبارات اسنادی الکترونیکی.....
۱۹۶	۳-۴-۳- مزایا و معایب اعتبارات اسنادی الکترونیکی

فصل چهارم: یافته های تحقیق

۲۰۱	۴-۱- توصیف سؤال های پرسشنامه
۲۰۱	۴-۱-۱- ویژگی های شخصی پاسخگویان.....
۲۰۴	۴-۱-۲- توصیف سؤال های بسته پرسشنامه.....
۲۱۴	۴-۱-۳- توصیف سؤال های باز پرسشنامه
۲۲۵	۴-۲- تجزیه و تحلیل فرضیات تحقیق
۲۳۰	نتیجه
۲۳۲	مراجع.....

پیوست

فهرست جداول

عنوان

صفحه

جدول شماره (۴-۱): بررسی توزیع فراوانی و درصد جنسی پاسخگویان.....	۲۰۱
جدول شماره (۴-۲): بررسی توزیع فراوانی و درصد سنی پاسخگویان.....	۲۰۱
جدول شماره (۴-۳): بررسی توزیع فراوانی و درصد وضعیت تحصیلی پاسخگویان.....	۲۰۲
جدول شماره (۴-۴): بررسی توزیع فراوانی و درصد وضعیت شغلی پاسخگویان.....	۲۰۲
جدول شماره (۴-۵): بررسی توزیع فراوانی و درصد وضعیت نوع شغل پاسخگویان.....	۲۰۳
جدول شماره (۴-۶): بررسی توزیع فراوانی و درصد وضعیت تاهل پاسخگویان.....	۲۰۳
جدول شماره (۴-۷): بررسی دیدگاه پاسخگویان در خصوص پرداخت به روش سنتی.....	۲۰۴
جدول شماره (۴-۸): بررسی دیدگاه پاسخگویان در خصوص پرداخت به روش الکترونیکی (نوین).....	۲۰۶
جدول شماره (۴-۹): بررسی دیدگاه پاسخگویان در خصوص محدودیتهای پرداخت به روش سنتی.....	۲۰۸
جدول شماره (۴-۱۰): بررسی دیدگاه پاسخگویان در خصوص محدودیتهای پرداخت به روش الکترونیکی (نوین).....	۲۰۹
جدول شماره (۴-۱۱): بررسی دیدگاه پاسخگویان در خصوص نوع انتخاب بانکهای کارگزار در نحوه پرداخت در معاملات بین‌المللی.....	۲۱۰
جدول شماره (۴-۱۲): بررسی دیدگاه پاسخگویان در خصوص نوع انتخاب تجار در نحوه پرداخت در معاملات بین‌المللی.....	۲۱۰
جدول شماره (۴-۱۳): بررسی دیدگاه پاسخگویان در ایجاد بسترهای لازم جهت پرداخت به روش الکترونیکی (نوین).....	۲۱۱
جدول شماره (۴-۱۴): بررسی میزان آشنایی پاسخگویان با برخی از مفاهیم معاملات بین‌المللی.....	۲۱۲
جدول شماره (۴-۱۵): بررسی میزان اعتماد پاسخگویان به روشهای پرداخت در معاملات بین‌المللی.....	۲۱۳
جدول شماره (۴-۱۶): بررسی شیوه پرداخت توسط پاسخگویان (تجار).....	۲۱۳
جدول شماره (۴-۱۷): دلایل استفاده از روش پرداخت الکترونیکی (نوین) در معاملات بین‌المللی توسط تجار (از دیدگاه کارمندان).....	۲۱۴
جدول شماره (۴-۱۸): دلایل استفاده از روش پرداخت الکترونیکی (نوین) در معاملات بین‌المللی توسط تجار (از دیدگاه تجار).....	۲۱۵
جدول شماره (۴-۱۹): دلایل استفاده از روش پرداخت الکترونیکی (نوین) در معاملات بین‌المللی توسط بانکهای کارگزار (از دیدگاه کارمندان).....	۲۱۶
جدول شماره (۴-۲۰): دلایل استفاده از روش پرداخت الکترونیکی (نوین) در معاملات بین‌المللی توسط بانکهای کارگزار (از دیدگاه تجار).....	۲۱۷
جدول شماره (۴-۲۱): دلایل استفاده از روش پرداخت سنتی در معاملات بین‌المللی توسط تجار (از دیدگاه کارمندان).....	۲۱۸

- جدول شماره (۴-۲۲): دلایل استفاده از روش پرداخت سنتی در معاملات بین المللی توسط تجار (از دیدگاه تجار)..... ۲۱۹
- جدول شماره (۴-۲۳): دلایل استفاده از روش پرداخت سنتی در معاملات بین المللی توسط بانکهای کارگزار (از دیدگاه کارمندان)..... ۲۱۹
- جدول شماره (۴-۲۴): دلایل استفاده از روش پرداخت سنتی در معاملات بین المللی توسط بانکهای کارگزار (از دیدگاه تجار)..... ۲۲۰
- جدول شماره (۴-۲۵): دلایل اعتماد بیشتر به پرداخت الکترونیکی (نوین) در معاملات بین المللی (از دیدگاه کارمندان)..... ۲۲۰
- جدول شماره (۴-۲۶): دلایل اعتماد بیشتر به پرداخت الکترونیکی (نوین) در معاملات بین المللی (از دیدگاه تجار)..... ۲۲۱
- جدول شماره (۴-۲۷): دلایل اعتماد بیشتر به پرداخت سنتی در معاملات بین المللی (از دیدگاه کارمندان)..... ۲۲۱
- جدول شماره (۴-۲۸): دلایل اعتماد بیشتر به پرداخت سنتی در معاملات بین المللی (از دیدگاه تجار)..... ۲۲۲
- جدول شماره (۴-۲۹): دلایل پاسخگویان به پرداخت الکترونیکی (نوین) در معاملات بین المللی (تجار)..... ۲۲۲
- جدول شماره (۴-۳۰): دلایل پاسخگویان به پرداخت سنتی در معاملات بین المللی (تجار)..... ۲۲۳
- جدول شماره (۴-۳۱): عمده ترین محدودیتهای پرداخت الکترونیکی (نوین)..... ۲۲۳
- جدول شماره (۴-۳۲): عمده ترین مشکلات پرداخت سنتی..... ۲۲۴

فهرست شکل‌ها

صفحه

عنوان

-
-
- شکل شماره (۱-۲): نمایش خطر پرداخت ثمن در روش‌های سنتی ۱۳۴
- شکل شماره (۱-۳): ارکان و اجزای کارت الکترونیکی ۱۶۱
- شکل شماره (۲-۳): مراحل اجرایی چک الکترونیکی ۱۷۴

فهرست علائم اختصاری

EDI	تبادل الکترونیکی داده‌ها
eUCP	مقررات یکنواخت اعتبارات اسنادی الکترونیکی
ICC	اتاق بازرگانی بین‌المللی
IFSA	مؤسسه خدمات مالی بین‌المللی
INCOTERMS	اصطلاحات تجاری بین‌المللی
SWIFT	انجمن ارتباطات مالی بین بانکی جهانی
UCC	کد یکنواخت تجارت آمریکا
UCP	مقررات یکنواخت اعتبارات اسنادی
ULFC	قانون یکنواخت راجع به تشکیل قراردادهای بیع بین‌المللی
ULIS	قانون یکنواخت راجع به بیع بین‌المللی
UNCITRAL	قانون تجارت بین‌الملل کمیسیون سازمان ملل متحد
UNIDROIT	مؤسسه بین‌المللی یکسان‌سازی و تدوین حقوق خصوصی
URC	مقررات یکنواخت وصولی‌ها
WTO	سازمان تجارت جهانی

در این پژوهش روش های دیرین و نوین پرداخت در معاملات بین المللی بررسی و مقایسه شده است. نوع تحقیق این پژوهش توصیفی-تحلیلی است. در این راستا با استفاده از روش اسنادی ابعاد مفهومی و نظری موضوع پایان نامه مورد بررسی قرار گرفته است. آنگاه به روش پیمایشی از تکنیک مصاحبه های حضوری و تکمیل پرسشنامه های تحقیق توسط گروه های مخاطب استفاده گردید. طرح پژوهش این اثر در چهار فصل کلیات، روشهای دیرین پرداخت، روش های نوین پرداخت و تحلیل یافته ها ارائه شده است. در فصل اول ضمن ارائه تعریف ها و آشنایی با اصطلاحات بنیادی زمینه ورود به مباحث بعدی فراهم آمده است. فصول دوم و سوم پایان نامه به بیان نظریه ها و مباحث حقوقی بر اساس اسناد و مدارک مکتوب موجود در باب موضوع پژوهش، اختصاص یافته است. در فصل چهارم یافته های حاصل از پرسشنامه های تکمیل شده توسط کارشناسان بانکی و بازرگانان به تحلیل در آمده است.

نتایج نشان می دهد تاکنون از میان روش های موجود شیوه اعتبارات اسنادی کاغذی (سنتی) روش برگزیده بازرگانان و دست اندرکاران معاملات بین المللی بوده است. با روی کار آمدن روش های پرداخت مبتنی بر ابزارهای الکترونیکی تا حدود زیادی معایب و اشکالات اجرایی روش های سنتی پرداخت برطرف شده است. الکترونیکی شدن مراحل اجرایی اعتبارات اسنادی بر محاسن آن افزوده است؛ به گونه ای که به عنوان بهترین و کارآمدترین شیوه ی پرداخت در معاملات بین المللی پذیرفته شده است. کشورهای کمتر توسعه یافته در استفاده از روش های پرداخت الکترونیکی با چالش های فراوانی مواجه می باشند.

کلید واژه: معاملات بین المللی، تجارت الکترونیکی، اعتبارات اسنادی، اعتبارات اسنادی الکترونیکی.

Abstract

Title: Methods of Payment in International Transactions Author: Roya Rajabpour

This study has compared old and modern methods of payment in international transactions. Type of the research is descriptive-analytical. In this regard conceptual and theoretical aspects of the topic surveyed using documentary research. After that survey method used for interview and completion of the research questionnaires by the contact group. The study has presented in four chapters including: Generality, Old Methods of payment, Modern Methods of payment, and Data Analysis. In the first chapter in addition of presenting definitions and introducing fundamental expressions, backgrounds are provided to enter in the next topic. The second and the third chapters of the study have dealt with theories and legal matters according to the existing written documents regarding to the research topic. The fourth chapter analyzed findings obtained from completed questionnaires through bank experts and merchants.

Conclusions showed that the popular methods among merchants and those involved in international transactions is Paper Letter of Credit method (Traditional).

Applying payment methods based on electronic instruments, has removed many executive defects and defaults of traditional payment methods. As executive stages of LC are performing electronically, it increases its benefits so that it has been accepted as the best and the most efficient payment method in international transactions. Less-developed countries have faced many challenges to apply electronic payment methods.

Key words: International transactions, E-commerce, Letter of Credit, Electronic Letter of Credit

محور اصلی حوزه حقوق خصوصی که نظامها و قواعد حقوقی حاکم بر روابط بین اشخاص را مورد بررسی قرار می‌دهد، موضوع قرارداد یا عقد و معامله است. بر اساس نظر اتفاقی علمای حقوق، هر قراردادی مخلوق تراضی و قصد و اراده مشترک طرفین است. هر گاه عنصر شاخص چنین توافقی، تحصیل مال و سود و منفعتی باشد، با عنوان معامله شناخته می‌شود. از معاملات جزئی متداول برای رفع نیازهای شخصی و روزانه آحاد جامعه که بگذریم، گروهی از معاملات در سطح داخلی و در حجم گسترده‌ای بین اشخاص حقیقی و حقوقی واقع می‌شود که به منظور تأمین کالاهای مورد احتیاج کسبه جزء، صورت می‌پذیرد. بازاریان با خرید و عرضه اجناس مورد نیاز مردم، آنان را بدست مصرف‌کننده می‌رسانند. واضح است که همه نیازهای یک کشور از منابع و تولیدات داخلی قابل تأمین نیست. تجارت و بازرگانی داخلی شاید بخش عمده‌ای از خواسته‌های مردم را برطرف کند؛ اما بدون تردید هر کشوری، نیازمند ارتباط اقتصادی با کشورهای دیگری است که تولیدکننده خدمات یا کالاهای خاص باشند. ضرورت تهیه و خرید آن کالاها و خدمات برای رفع حوایج جوامع و انسان‌ها، انجام معامله‌های بین‌المللی و انعقاد قراردادهای تجاری بین بازرگانان کشورهای گوناگون را اقتضا می‌نماید.

سامانه تجارت در سطح بین‌المللی در مقایسه با معاملات داخلی متفاوت است. اقامت و فعالیت طرفین معامله بین‌المللی در کشورهای گوناگون و شناخت نداشتن آنها از همدیگر که مهمترین پایه تجارت محسوب می‌گردد، شرایطی را فراهم می‌آورد که مساعدت و همراهی نهادهای دولتی و خصوصی دیگری را هم می‌طلبد تا به سرانجام برسد. ادارات بازرگانی، گمرک، بانک مرکزی و بانک‌های دیگر، مؤسسات بیمه و حمل و نقل و غیره از اشخاص حقوقی هستند که نقش عمده‌ای در تجارت بین‌المللی ایفا می‌کنند. این ارکان در سطح داخلی و بازرگانی درون یک کشور دخالت و تأثیر چندانی ندارند. تعارض و تقابل مقررات و قوانین داخلی نیز محدودیت‌های خاصی را ایجاد می‌کند که نیاز به قواعد یکنواخت را جلوه‌گر می‌سازد. تمام مواردی که اشاره شد روابط طرفین معامله در تجارت بین‌المللی را دارای خصوصیات و وضعیت ویژه‌ای می‌سازد که از پیچیدگی منحصر به فردی برخوردار است. عادات و رسوم و رویه‌های تجاری متداول بین بازرگانان برای دسترسی به فضای مطلوب که بتوانند معاملات بین‌المللی را ترتیب دهند، عرف تجاری عملی را به بار آورده است.

از آغاز قرن ۱۹ میلادی با ایجاد تحولات سیاسی و اقتصادی در کشورهای جهان، روابط و مناسبات تجاری بین‌المللی و عادات و رسوم بازرگانان در مبادلات تجاری، اهمیت ویژه‌ای یافت. به تدریج روش‌ها و رویه‌های واحدی مورد استقبال قرار گرفت و به صورت قواعد عرفی الزام‌آور نمایان گردید. علاوه بر تجار، سایر اشخاص حقیقی و حقوقی که در فرآیند و گردش معاملات بین‌المللی، بخشی از امور را به عهده داشتند نیز تلاش می‌نمودند تا قواعد و مقررات یکسانی را تدوین نمایند. همه این تأسیس‌های عملی و عرفی، بعدها توسط نهادهای بین‌المللی صلاحیت‌دار مانند اتاق بازرگانی بین‌المللی، سازمان ملل متحد و ... مورد امضا قرار گرفت و در صورت نیاز اصلاح و به موقع اجرا در آمد.

یکی از موضوع‌های اساسی معاملات تجاری بین‌المللی، سامانه مبادله عوضین یا چگونگی تحویل کالا و خدمات و شیوه‌ی پرداخت ثمن است. به منظور دستیابی به روش‌های مطمئن و سهل و سریع در چرخه معاملات تجاری فراملی که مورد پذیرش و اعمال همه جانبه بازرگانان قرار گیرد، سیر تحولات پی در پی در سال‌های گذشته تاکنون، سبب ایجاد شیوه‌های متفاوت در محورهای یاد شده گردید. منصرف از شیوه‌های تحویل کالا، مسئله نحوه پرداخت ثمن برای خریدار و واردکنندگان در شرایطی

که ضروری متوجه آنها نشده و به راحتی به کالای خرید شده دست یابند، جایگاه در خور توجهی دارد. در این تحقیق، روش‌های پرداخت بهای کالا و خدمات، در معاملات بین‌المللی تحلیل و مورد بررسی قرار خواهد گرفت. مطالعه روش‌های پرداخت ثمن در تجارت بین‌المللی به آن نتیجه می‌رسد که شیوه‌های دیرین و نوین در مقایسه و تطبیق با همدیگر قرار گرفته و با ارزیابی دقیق و کامل هر روشی، رویکرد عملی بازرگانی با تشریح وضعیت عینی موجود به وضوح روشن می‌شود.

علاقتمندی به امور تجاری و قراردادی در حوزه حقوق خصوصی و تمایل به شناخت نسبی از امور بانكداري خارجي و مدیریت مالی، نگارنده را بر آن داشت که در خصوص موضوع تحقیق، مطالعه و پژوهش نماید. امور مربوط به تجارت بین‌المللی به طور عام و مسائل مربوط به روش‌های پرداخت در معاملات بین‌المللی به طور خاص از علومی است که به صورت بین رشته‌ای، دانش‌های مرتبط با حقوق و مدیریت بازرگانی و مالی و علوم بانکی را در بر می‌گیرد. با ملاحظه مشکلاتی که گاهی اوقات در روابط بین بازرگانان داخلی در مورد تبادل عوضین و داد و ستد کالا و بهای آن رخ می‌دهد، جالب توجه و درخور اهمیت بود که روابط بین بازرگانان در کشورهای گوناگون را مورد بررسی قرار دهیم. چگونگی توافق طرفین معامله و نحوه جلب اعتماد بین تجار در سطوح بین‌المللی که سرعت و سهولت و اثربخشی معاملات تجاری را تضمین کند و رونق تجارت خارجی و شکوفایی اقتصادی را به همراه داشته باشد موضوع قابل توجهی به نظر می‌رسید. هدایت استادان ارجمند به هنگام تحصیل و تکلیف به ارائه مقالاتی در زمینه‌های هر عنوان درسی، زمینه مناسبی برای نیل به مقصود بود. ضرورت تکمیل مطالعات اجمالی گذشته، افزایش دانش مربوط به مسائل بالا و تبیین چگونگی عملکرد بازرگانان و حدود تأثیر مداخله بانک‌ها و دولت‌ها و سایر عوامل مؤثر، انگیزه مناسبی برای ورود به مباحث این تحقیق به شمار می‌رود. همه نکات یاد شده اینجانب را قانع نمود که با راهنمایی علما و صاحب‌نظران و بهره‌مندی از دیدگاه کارشناسان و بررسی شرایط اجرایی و میدانی موجود، شناخت خود را به موضوع پرداخت ثمن در معاملات بین‌المللی گسترده و عمیق و کامل نمایم. بررسی همه جانبه ابعاد روش‌های گوناگون پرداخت می‌تواند گزینش بهترین روش‌ها را رهنمون گردد. پیشنهاد اصلاح و تغییر در قواعد و رویه‌ها و بیان نقاط قوت و ضعف مقررات موجود به بهبود روابط تجاری بین‌المللی و حسن عملکرد دست‌اندرکاران کمک شایانی می‌نماید. انتظار می‌رود با مطالعه نتایج بدست آمده از پژوهش حاضر، زمینه مرتفع شدن مشکلات موجود در عرصه تجارت بین‌المللی بازرگانان ایرانی فراهم آید.

در معاملات بین‌المللی، اطلاع نداشتن از وضعیت اعتباری اشخاص حقیقی و حقوقی طرف معامله و تحولات اجتماعی و سیاسی و اقتصادی کشورهای متبوع طرفین، زمینه اعتماد لازم در روابط معاملاتی تجار را تضعیف می‌کند. از سوی دیگر نگرانی از تخلفات قراردادی واردکننده و صادرکننده، خطر شرکت در تجارت بین‌المللی را افزایش می‌دهد. بهره‌مندی از مقررات و نظام‌های یکنواخت با ضمانت اجرای مطلوب در خصوص ارکان معاملی از بدیهی‌ترین نیازهای تجار قلمداد می‌شود. برای دسترسی به دو رکن اساسی تجارت یعنی سرعت و سهولت در معاملات تجاری، بدون تردید انتخاب و به کارگیری روش‌های اطمینان‌بخش در مبادله عوضین که حقوق طرفین را تضمین نماید، دارای اهمیت است. در این خصوص سؤالات متعددی مانند موارد زیر قابل طرح هستند.

۱- چگونه می‌توان با به کارگیری روش‌های پرداخت مناسب، بستر اعتماد متعاملین در معاملات بازرگانی خارجی را فراهم کرد

و خطر شرکت در تجارت بین‌المللی را کاهش داد؟

۲- آیا روش‌های دیرین و رویه‌های عملی سنتی پرداخت بهای کالا در تجارت بین‌المللی مخاطره‌انگیز است؟

۳- آیا روش‌های نوین پرداخت در معاملات بین‌المللی، ریسک تجارت خارجی را کاهش داده و شرایط مطلوب برای تجار در اعتمادسازی را فراهم کرده است؟

۴- رویکرد بازرگانان در جهان همچنین تجار ایرانی در عرصه تجارت بین‌المللی بیشتر به سمت کدام روش یا روش‌ها است؟ در پاسخ به سؤالات طرح شده، فرضیه‌هایی نیز مطرح است که در نتیجه انجام دادن پژوهش حاضر و تلاش در مطالعه منابع گوناگون، انتظار می‌رود به اثبات برسند.

فرضیه اول- روش‌هایی که از تصدی مستقیم تجار در پرداخت قیمت و تحویل کالا بکاهد و کنترل و نظارت امور را به اشخاص حقوقی واسطه به ویژه بانک‌ها واگذار نماید، اطمینان خاطر بیشتری را برای تجار فراهم خواهد نمود.

فرضیه دوم- شیوه‌های پرداخت قدیمی تر از جمله پرداخت قیمت کالا از پیش و پرداخت حساب باز ناکارآمد هستند؛ ضمانت اجرای کافی ندارند و ریسک معاملات تجاری را افزایش می‌دهند.

فرضیه سوم- روش‌های نوین پرداخت مانند اعتبارات اسنادی الکترونیکی با بهره‌مندی از علوم روز، ملاحظه و نظارت فزاینده بانک‌ها، تنوع در انتخاب نوع پرداخت متعاملین و سرعت بالا می‌تواند اطمینان خاطر تجار را تا حدود زیادی تأمین نموده و ریسک تجارت بین‌المللی را کاهش دهند.

فرضیه چهارم- تجار ایرانی کمتر به روش‌های نوین و پرداخت بهای کالا در تجارت بین‌المللی گرایش دارند و روش‌های سنتی را ترجیح می‌دهند. در عمل به دلایل گوناگون زمینه استقبال و بهره‌گیری از شیوه‌های نوین فراهم نمی‌باشد.

در مورد موضوع تحقیق، کتابی که به تنهایی روش‌های پرداخت در تجارت بین‌المللی را به رشته تحریر آورده باشد وجود ندارد. مقالات پراکنده‌ای در مجلات حقوقی در مورد برخی از شیوه‌های پرداخت و تشریح و تحلیل آنها به چاپ رسیده است. موضوع در حیطه مسائل علمی مربوط به حقوق تجارت بین‌المللی جایگاه اصلی و اساسی دارد. در حوزه‌های علوم بانکی و بانکداری و تا حدودی در مباحثی از مدیریت مالی به نکاتی از موضوع پژوهش برمی‌خوریم. قوانین و مقررات داخلی مرتبط با موضوع هم در چارچوب قوانین مدنی و تجارت و حقوق گمرکی و مسائل مربوط به تنظیم قراردادها و حقوق تعهدات و اسناد تجاری است که در آن قوانین و مقررات، برخی بخش‌های قواعد عمومی مرتبط وجود دارد. قسمتی از اطلاعات مورد نیاز، در مجموعه مقررات بین‌المللی عرفی و تجاری و رویه‌های بازرگانی در سطوح بین‌المللی، وجود داشته که با ملاحظه مصوبات سازمان ملل متحد و اتاق بازرگانی بین‌المللی، دسترسی به آنها مقدور خواهد گردید. نمونه‌هایی از روش‌های عینی و عملی در اختیار بازرگانان و نیز در طرح‌ها و فرم‌های بانکی مشهود است. تعدادی از پایان‌نامه‌های نوشته شده مرتبط با موضوع هم به طور کامل به موضوع تحقیق نپرداخته‌اند، بلکه هر یک مباحث محدود و خاصی را تبیین کرده‌اند. به طور مثال برخی منابع مورد اشاره فقط روابط حقوقی طرفین اعتبارات اسنادی یا نقش این نوع از اعتبارات در تسهیل معاملات تجاری بین‌المللی را به بحث و بررسی نهاده‌اند. منابع قابل استفاده در مورد عنوان پژوهش به جهت گستردگی مطالب و ارتباط آن با حوزه‌های مختلف علوم انسانی و پایه پراکنده است و ناگزیر به مطالعه و ملاحظه کتب و مقاله‌های متعددی بوده‌ام. استفاده از اطلاعات ارائه شده در فضای اینترنت نیز تا حدودی به دست‌یافته‌های مورد نیاز این پژوهش کمک نمود و تا حدودی که در توانایی عملی محقق قرار داشت یا امکان دسترسی به